

Zarys historii

ZARYS HISTORII

Kock - miasto w województwie lubelskim odległe ok. 130 kilometrów na południowy wschód od Warszawy i 50 kilometrów na północ od Lublina. Miasteczko jest malowniczo położone nad Tyśmienicą na pograniczu Pradoliny Wieprza i Równiny Łukowskiej.

Miasto posiada bardzo bogatą i chlubną przeszłość sięgającą swymi początkami prehistorii - okresu schyłkowego mezolitu tj. ok. 5000 lat p.n.e. Początki państwa polskiego w X i XI wieku korelują z udokumentowanymi śladami osadnictwa na terenie dzisiejszej gminy i miasta Kock. Najprawdopodobniej obecne miasto, a wówczas osada, należało do klucza dóbr Sieciecha. Następnie XII wieku przeszło we władanie biskupów płockich i w 1233 roku przyłączone zostało do istniejącej kasztelanii łukowskiej. Bolesław Wstydlivy pięć lat później uwalnia Kock spod jurysdykcji "Castelani nostri de Lucow", powodując intensywny rozwój Kocka.

Dawny budynek zakrystii

Jakub z Korzkwi Syrokomla, biskup płocki wyjednuje w 1417 roku zgodę Władysława Jagiełły, aby dziedziczną wieś Kock lokować na prawach miejskich. W przywileju lokacyjnym król ustanowił dwa jarmarki: na Boże Ciało i Wniebowzięcie NMP oraz targi tygodniowe w soboty.

Na początku XVI wieku miasto przechodzi w ręce Mikołaja Firleja wojewody sandomierskiego, hetmana wielkiego koronnego. Następcą Mikołaja zostaje jego syn Jan piastujący takie godności jak: wojewoda lubelski, marszałek wielki, wojewoda i starosta krakowski. Firlejowie byli kalwinami i w Kocku założyli gimnazjum kalwińskie, drukarnię i wytwarzającą papier - papiernię. W okresie panowania rodziny Firlejów w Kocku powstał zamek. Kres świetności Kocka w okresie Firlejów kładzie najazd oddziałów kozackich Bohdana Chmielnickiego i zniszczenie miasta w 1648 roku. Jednym z najsłynniejszych ludzi urodzonych w Kocku był Ludwik Osiński poeta, tłumacz, krytyk i teoretyk literatury, dyrektor Teatru Narodowego, profesor literatury na Uniwersytecie Warszawskim.

Rynek w Kocku – ratusz i kościół parafialny. Akwarela Vogla 1796 rok

Przełomowe znaczenie dla rozwoju miasta miała najwybitniejsza jego obywatelka Anna Paulina z Sapiehów Jabłonowska. W okresie swych rządów wybudowała klasycystyczny kościół, ratusz, pałac. Wytoczyła na nowo rynek w miasteczku, układ ulic. W swym gospodarstwie wprowadzała pionierskie sposoby uprawy, była orędowniczką nowej organizacji i nowoczesnych sposobów gospodarowania zapisanych i opublikowanych w monumentalnym dziele "Ustawy powszechne dla dóbr moich rządców". Znana była z wielkiego patriotyzmu, wspierała materialnie barskich konfederatów. Po jej śmierci miasto miało kilku właścicieli.

Panorama Kocka od strony wschodniej. Akwarela Vogla 1796 rok.

Z Kockiem związana jest też postać Berka Joselewicza polskiego Żyda-patrioty. Zanim zginął w Kocku (1809), miał za sobą służbę w Legionach Dąbrowskiego i zwycięską ofensywę w Armii Księstwa Warszawskiego. Ludność żydowska znalazła w Kocku przyjazne warunki rozwoju monopolizując handel i rzemiosło w swoich rękach. Do 1942 roku trwała pokojowa koegzystencja Polaków i Żydów, którzy liczebnie stanowili po 50% miejscowego społeczeństwa. Niemcy zlikwidowali żydowskie getto wywożąc jego mieszkańców do obozów zagłady. Po wspólnej historii polsko-żydowskiej pozostało bardzo mało pamiątek; dom znanego z mądrości kockiego cadyka Mendla Morgensterna i cmentarz żydowski.

Kock w okresie zaborów rozwijał się powoli, ale systematycznie rosła liczba mieszkańców, przybywało drobnych rzemieślniczych zakładów, powstawały niewielkie fabryczki np. krochmalnia.

Pałac Jabłonowskich i park - widok od strony południowej. Akwarela Vogla 1796 rok.

Mieszkańcy miasta i okolic usposobieni patriotycznie czynnie wspierali narodowe powstania. Miasteczko było widownią krwawych walk w powstaniu listopadowym, jak i styczniowym. 79 powstańców z 1863 roku spoczywa na cmentarzu parafialnym. W odwet za czynny udział mieszkańców w walkach Kock traci prawa miejskie w 1870 roku, a odzyskuje je dekretem Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego z 1919 roku.

Pałac Jabłonowskich - widok od strony frontowej. Akwarela Vogla 1796 rok

Zanim na dobre zawitała do naszego miasta wolność, Kock stał się miastem frontowym w wojnie polsko-bolszewickiej. Znad Wieprza wyszło decydujące uderzenia, które doprowadziło do klęski wojska sowieckiego w wielkiej bitwie o Warszawę zwanej „Cudem nad Wisłą”. II wojna światowa zapewniła naszemu miastu poczesne miejsce w podręcznikach historii dzięki bitwie stoczonej przez SGO Polesie dowodzonej przez gen. Franciszka Kleeberga. Pod Kockiem zabrzmiał ostatni akord wojny obronnej 1939 roku. Miasto zostało poważnie zniszczone. Podczas okupacji na szeroką skalę działała w miasteczku i okolicy AK i WiN.